

KOMITET NAUK HISTORYCZNYCH
PAN

Rynek Starego Miasta 29/31, 00-272 Warszawa
e-mail: knhpan@wp.pl

Warszawa, 2 lutego 2021 r.

Uchwała nr 1/2021

Komitetu Nauk Historycznych Polskiej Akademii Nauk

Stanowisko

Komitetu Nauk Historycznych PAN

w sprawie wolności badań naukowych wobec pozwu
przeciwko profesor Barbarze Engelking i profesorowi Janowi Grabowskiemu

Komitet Nauk Historycznych PAN uważa za swą powinność przedstawienie swojego stanowiska w związku z procesem sądowym wytoczonego dwojgu przedstawicieli naszego środowiska.

Zakwestionowane w pozwie sądowym fragmenty książki *Dalej jest noc* są wynikiem badań naukowych pani profesor Barbary Engelking. Nie oznacza to, że opublikowane wyniki tych badań są *ex definitione* wolne od błędów faktograficznych lub interpretacyjnych. Ich wskazywanie i podważanie musi jednak odbywać się zgodnie z tymi samymi wymogami to jest na drodze naukowej, a nie prawnej. W kulturze akademickiej nie do pomyslenia jest pozywanie autora, a w tym przypadku także dodatkowo redaktora publikacji naukowej i grożenie im sankcjami karnymi i finansowymi (100 tys. zł) za, zdecydowanie wykraczające poza zarzut sformułowany w pozwie, naruszenie „prawa do tożsamości i dumy narodowej”, „prawa do niezakłamanej historii II wojny światowej” czy „prawa do otrzymywania rzetelnych informacji z opłacanych z podatków badań naukowych”. Tego rodzaju działania muszą budzić najwyższe zaniepokojenie środowiska historycznego. Zmierzają one do spowodowania tzw. efektu mrożącego tj. zniechęcenia do podejmowania badań i otwartej dyskusji a tym samym mogą mieć negatywny wpływ na badania historyczne i upowszechnianie wiedzy o historii.

Wolność prowadzenia badań naukowych jest fundamentem uprawiania historii. Komitet Nauk Historycznych PAN występuje zdecydowanie w obronie tej wolności i przeciwko wszystkiemu, co jej zagraża.

Do stwierdzenia powyższej oczywistej prawdy można odnieść słowa zawarte w niedawnej opinii zespołu powołanego przez Prezydium Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich na temat Pakietu Wolności Akademickich:

"Podstawową funkcję wolności akademickiej, jak wszystkich innych wolności, stanowi obrona (w tym wypadku nauki) przed ingerencją władzy publicznej w sferę z istoty swojej wymagającą pozostawienia indywidualnym i zbiorowym działaniom przedstawicieli danego środowiska - podmiotów prawa, które nie są obdarzone wolnością przez państwo, ale którym wolność po prostu przysługuje. Jak stwierdził w jednym ze swoich zaleceń Parlament Europejski, wolność akademicka [...] wymaga stałej i uważnej ochrony przed nadmierną presją ze strony państwa, a odpowiedzi na problemy występujące w społeczeństwie powinny być znajdowane w drodze rozumowania, uzyskiwania dowodów i perswadowania."

Również prezydium Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historycznego dało temu wyraz przyjmując 20 września 2020 roku projekt kodeksu etycznego, w którym stwierdza się iż: „Historycy powinni strzec wolności i praw niezbędnych do prowadzenia badań, przeciwstawiając się próbom ich ograniczania czy narzucania opinii o przeszłości przez urzędy lub sądy - rozstrzygnięcie o słuszności refleksji naukowej nie leży w ich gestii”.

Te racje każą nam wyrazić nasze zaniepokojenie oraz solidarność z naszymi kolegami pozwanymi przed oblicze sądu.

Przewodniczący Komitetu Nauk Historycznych PAN

Prof. dr hab. Tomasz Schramm